

NAŠA MISEL

Leto V.

OMLADINSKI KULTURNO-POLITIČNI LIST

Štev. 3. (61)

Izhaja dvakrat mesečno

V Ljubljani, dne 1. februarja 1940

Celoletna naročnina 18 Din

Ljubljana, 1. februarja 1940.

Redke so obletnice dogodkov, ki se jih spominjamo s takšnim zadoščenjem, kot je triletnica podpisu prijateljskega pakta med Jugoslavijo in Bolgarijo. Tri leta od onega trenutka, ko je bila podpisana pogodba, »s katero se je začela nova stran v zgodovini Jugoslavije in Bolgarije, med dvema sosednjima bratskima narodoma in s katero so se vzpostavili med njima odnosi pristranskega sporazuma in sodelovanja za varnost njunih interesov in ki je prispevala k utrditvi miru na Balkanu,« kot je to dejal dr. Kjossevanov, predsednik bolgarske vlade in zunanji minister, ki je pred tremi leti podpisal prijateljski pakt med obema državama, so dejanski pokazala, kako hitro se lahko dajo porušiti umetno ustvarjene meje, ki jih je postavil v svojem interesu med bratska naroda tujec in kako hitro se preokrene čustvovanje naroda, če gre za zdravo preusmeritev odnosov v naravno utemeljeno smer. Mimo lahko trdimo, da je danes po treh letih nevege, pravilnega sožitja nemogoč povratak v tmino preteklosti in da obstoje vsi pogoji, da se to sožitje pojači in končno izrazi v obliki državne strjenosti slovenskega juga. Priznavamo, da danes sicer še ni napočil čas za to, da obstoje okoliščine, ki zahtevajo v tem pogledu popolno tišino, toda nihče ne more zahtevati, da se delo, ki je bilo začetno, kljub vsemu temu ne bi vršilo dalje. Nasprotno, danes smo v položaju, ki terja od nas, da to delo pojačimo in razširimo.

Zapleti in razpleti mednarodne situacije v zadnjem času so povzročili, da je Balkan, nekdanj središčni Evrope, naložena svojevrsna naloga. Od prilik in njem in v njegovem zadržanju je v marsičem odvisen razvoj bodoče situacije, v njegovih rokah leži prav za prav bodočnost Evrope. Verujemo, da bo Balkan storil svoje in da bo nekdanja središčnica postala gasilec Evrope. Oči vsega sveta so danes opre nanj, ko bo na zasedanju Balkanske zveze izrekel svojo besedo, ki bo, najsi takšna ali drugačna, vsekakor odločilna. V tem svojem gledanju nismo optimisti, ker smatramo, da so že danes izpolnjene predpostavke, ki takšno gledanje upravičujejo. Balkan je spoznal, da je danes odločujoč činitelj v mednarodnem življenju, odločujoč seveda le v onem primeru, če bo izpregovoril svojo besedo kot Balkan, t. j. strnjena, povezana enota enakega naziranja in enotnih ciljev. Zato je sestanek Balkanske zveze, ki se bo vršil v kratkem, odločilen v dveh pogledih: v pogledu manifestiranja enotnega gledanja balkanskih držav vsake zase na mednarodno situacijo in iz tega sledenče potrebe strjenosti Balkana, kakor tudi v pogledu ugotovitve skupnega stališča do mednarodne situacije. Predpostavke za prvo so dane, ker je položaj danes takšen, da drugega ne moremo pričakovati, ker bi to značilo delovanje proti lastnim interesom; drugo pa je danes več ali manj jasna slutnja.

Zakaj omenjamo vse to v zvezi s triletnico jugoslovensko-bolgarskega pakta? Smatramo, da je baš na Jugoslaviji in Bolgariji, da se gornje uresniči v nakazanem smislu, Jugoslavija igra danes na Balkanu dominantno vlogo. Od njenega zadržanja bo gotovo odvisno, kakšno besedo bo Balkan izrekel in kakšno vlogo bo igral še nadalje. Stališče Bolgarije je danes nekoliko bolj komplicirano: obstoje okoliščine, ki jih bo treba predhodno rešiti, da bo slovenski jug lahko pokazal ono silo, ki jo dejanski predstavlja. V tem pogledu mora triletnica prija-

Sovjetsko-finska vojska je vzbudila najrazličnejše odmeve. Mnogi gledajo različno na to borbo malega in velikega naroda. Eni so s svojimi simpatijami in željami na strani Fincev, drugi na strani Sovjetov in vsak po svoje utemeljuje svoja stališča. Mi gledamo na ta konflikt na severu z dveh gledišč: z gledišča križanj velikih imperializmov in z gledišča malega naroda.

Napad velike Sovjetske Rusije na mali finski narod je do neke mere razumljiv in opravičljiv samo z gledišča križajočih se interesov velikih imperializmov. Samo v kolikor bi bila lahko, ali je hotela biti Finska izhodišče nevarnega napada kake druge velesile na Sovjetsko Rusijo, ali v kolikor smatra Sovjetska Rusija, da sodi Finska ali njeni deli v njen politični, strateški ali gospodarski življenjski prostor, v toliko so bile njene zahteve, ponovno poudarjamo: samo z gledišča trenj med velikimi silami, do neke mere razumljive in opravičljive.

Za te križajoče se politične, strateške in gospodarske »življenjske prostore« velesil in iz njih izvajajoče utemeljevanje imperializmov seveda ne morejo in ne smejo imeti nobenega razumevanja mali narodi; ker se ti »življenjski prostori« ustvarjajo na njih suženstvu take ali drugačne oblike. Ideja in program malih narodov sta humaniteta in demokracija v mednarodnem življenju, ki priznava malim, kakor velikim narodom enake pravice do nacionalne in politične neodvisnosti in dostojanstva. Ta program ne pozna organizacije človeštva na podrejenosti malih narodov velikim silam, nego na popolni enakopravnosti. Proti idejam večvrednosti, sile in »življenjskih prostorov«, postavljajo mali narodi idejo vzajemnega, častnega in ravnopravnega kulturnega, gospodarskega in političnega sodelovanja v okviru njih nacionalne suverenosti in državne integritete.

V nobenem primeru se mali narodi ne smejo izneveriti temu svojemu stališču, ki je njih najmočnejše moralno orožje. Zatajiti ta načela v kateremkoli konkretnem primeru, pomeni odpovedati se duhovnim osnovam mednarodnega sožitja, ki priznava pravico do svobode in državnosti tudi malim narodom in opravičiti poseg katerekoli velesile po svobodi in dostojanstvu lastnega naroda, če je svoboda tega naroda kakšni sili iz kakršnegakoli razloga nezadržljiva. V finskem primeru »de nostra res agitur« in gre za vse male narode. Pri vsem svojem slovenskem čustvovanju in prepričanju — kljub sedanjemu sovjetskemu režimu živi in bo živel v

taljstva med Jugoslavijo in Bolgarijo biti manifestacija nove sile in novega hotenja, novih pozitivnih posegov v mednarodno življenje, ki je danes tako zelo razrvano. Prepričani smo, da bo do te manifestacije medsebojne povezanosti in iz nje sledenčega skupnega nastopa prišlo in da bosta Jugoslavija ter Bolgarija dali novih sokov strjenemu Balkanu, upirajoč se vsem nevarnostim in subitum, tistemu Balkanu, ki bo predstavljal trdno silo le enega, ne pa več taborov.

Ta uvodnik je bil napisan tik pred sestankom Balkanske zveze. — Op. uredn.

Mali in veliki narodi

Rusiji slovanski element — ostajamo načelni in realni. Če bi se postavili na drugačno stališče, bi s tem logično morali odobriti tudi številna druga nasilstva, ki so se izvršila v znamenju »življenjskih prostorov«, s katerimi pa se ne bomo nikdar sprijaznili.

Kakšno orožje je še ostalo v rokah bratom Čehoslovakom v borbi za obnovo svobodne republike: Masaryk s svojo humaniteto in demokracijo. Moč njih majhne vojske na zapadu je v tem programu. Samo zmaga tega programa more dati Evropo, ki ne bo svojega napredka uporabljala za nove genjalne množstvene moritve, nego za vzajemno srečo in blagostanje vseh njenih malih in velikih narodov. Za zmago teh načel se morajo dosledno boriti zlasti mali narodi. V zmoti je vsakdo, ki misli, da se da organizirati evropski mir na strateških principih ali principih »življenjskih prostorov« in »ravnotežja«. Zgodovina nasilja je že doživela svoje poraze in Evropa ne bo prej srečna, dokler ne najde svojega duhovnega miru v humaniteti in demokraciji.

Caveant consules!

V težkih časih, ki jih preživlja svet, ne presoja mo važnosti in moči držav in narodov samo po njihovi kulturni višini, ampak tudi po njihovi gospodarski in vojaški moči. Kljub temu, da so vse te tri stvari v ozki zvezi, leži največji poudarek na zadnji, na številu in kakovosti prebivalstva, ki je fizično in moralno sposobno v trenutku nevarnosti prijeti za orožje in braniti interese svoje domovine.

Ko mi je lansko poletje neki angleški medicinec rekel, da bi rad živel vsaj eno leto v Švici, sem pričakoval, da bo pričel govoriti o lepotah švicarskih planin. Toda zmotil sem se. »Koliko krasnih operacij golše bi lahko izvršile, je konfal svojo željo. Na tihem sem se veselil, da je Jugoslavija zanj »terra incognita«, sicer bi si morda želel obiskati Jugoslavijo in proučevati pri nas zelo razširjene bolezni.

Vzroki takih naših razmer so lahko prav različni, mislim pa, da moramo pred vsem obtožiti slabo mešanje krvi, zgrešeno socialno politiko in alkoholizem. Današnja Nemčija se bori z drakoničnimi zakoni za čistoto in izboljšanje nemške rase in krvi. Dunajski zdravnik dr. Fritz Euler-Rolle je dejal: »Naravoslovne zdravniške preiskave so danes iz naravnih zakonov jasno dognale: zločin je, porajati nerazvredno življenje in lastno bol ovekoveti v bolni lastnega potomca, najvišja dolžnost pa je zagotoviti večno Nemčijo s številno zdravo, življenja sposobno deco. Nikar ne vzdržujte življenja nevrdenih s pretirano bolniško oskrbo, marveč sveta dolžnost budi obstoječe osebnostne vrednote vzgajati, si izbrati zakonskega druga, zavedajočega se svojih dolžnosti in tako postati ustanovitelj močnega rodu...« Ni dvoma, da je uporaba različnih načinov za očuvanje čistote rase v mnogih primerih kršenje najosnovnejših človeških pravic, vendar sem prepričan, da bi Nemčija — če bi živila v normalnih prilikah, v nekoliko desetletjih znatno izboljšala povprečno zdravstveno stanje in da bodo zakoni za zaščito nemške krvi in rase pokazali svoje sadove. Tu leži težnja. Slaboten narod težko vzdrži

In memoriam dr. Pavlu Grošlju

V soboto 27. januarja je na zagrebški kliniki izdihnil dr. Pavel Grošelj, ki je s svojim umskim ustvarjanjem postavil nove in trdne temelje ne samo v znanstveni panogi, v kateri se je udejstvoval, temveč je odločno posegel tudi v zgradbo naprednega in svobodnomiselnega pokreta v Sloveniji. Naša dolžnost je, da se ustavimo ob spominu na doktorja Pavla Grošlja, ker smo nasledniki one svetovnonazorske skupine, kateri je veliki pokojnik z vsem svojim duševnim elanom pomagal graditi in utemeljevati nove ideje. Položaj, v katerem se nahajamo danes, ko hoče konzervativno-religiozna miselnost popolnoma obvladati naš narod, ne izbiraje pri tem sredstev, nas tem bolj sili, da se zamislimo v pokojnikov lik. Zopet bomo morali v naši sredi najti novega Grošlja, da se jim bomo postavili v bran s tolikim elanom in tako močnimi znanstvenotetičnimi zaključki, da bo tudi naša generacija izšla kot zmagovalka, kakor je izšla Grošljeva.

Ne bomo se spuščali v analizo njegovega celotnega življenjskega dela, ker za to nismo poklicani, zaustaviti se hočemo le pri razvoju in delu v dobi, ko je sam rasel in se razvijal, to je v dobi njegovih dijaških in akademskih let.

Pokojni dr. Pavel Grošelj, pravi sin svojega naroda, je bil v prvih letih svojega dijaškega življenja vsled svoje mehke in nežne duše, katere z umom še ni mogel obvladati, globoko veren in mističen. Baš ta mističnost ga je gnala vedno globlje v študij problemov naravnih dogajanj, dokler se ni zaustavil na polju naravoslovne znanosti, kateri se je tudi popolnoma posvetil. Mladi Pavle pa ni bil zadovoljen s samo enostranim delom, marveč se je razgledal po širnem polju umskega pa tudi čustvenega sveta.

S tem svojim delom si je pridobil jako obširno znanje in visoko inteligenco, ki pa je ni čulval samo zase, ampak jo je dajal drugim in to s tako večino, kot malo kateri. Ob njegovih predavanjih so se poslušalci učili, navduševali in zabavali.

Sreča se je nasmešnila našemu narodu, ko sta skoraj istočasno zagledala luč sveta dva moža, doktor Pavle Grošelj in dr. Gregor Žerjav, ki sta vsak na svojem polju, izpolnjujoč drug drugega, kovala in izražala nov politični in svetovni nazor mladi probujajoči se slovenski mladini, ki se je združevala v narodno-radikalni struji in se hotela otresti konzervativnih uničujočih miselnosti. Dočim je dr. Žerjav organiziral in utemeljil politično stran novega svetovnega nazora, je dr. Pavle Grošelj s filozofsko znanstvene, etične plati gradil njegove osnove. Na podlagi praktično empirične prirodoslovne vede je razlagal etiko in razmerje med vero in znanostjo, pri čemer je nasprotnike tako globoko zadel, da se niso mogli več upirati novi miselnosti na njeni zmagovalni poti. Dr. Grošelj je vso svojo akademsko dobo preživel v dunajski »Sloveniji«. S svojimi tehnimi in globokimi govori je razlagal bistvo nove dobe in novega nazora. Vsled svojega prirodnega humorja pa je bil tudi središče družab-

nega življenja slovenskih visokošolcev na Dunaju. Z vsem elanom je sodeloval pri pripravah in delu za narodno-radikalni shod v Trstu 1. 1905., kjer je nastopal kot govornik in debater. Dr. Grošelj je sam nase sprejel težko borbo z nemajhnim nasprotnikom, ki ni izbiral sredstev; toda kljub temu je borbo dobejeval in zmagal. Poleg vsega tega ogromnega dela je kaj čisto tudi zabrenkal na svojo lirčno struno in dajal duška svoji globoko čustveni naravi. Kljub svoji globoki veri v jugoslovensko idejo je bil pravi mojster svojega materinega jezika tako, da nam še danes služi lahko za svetel zgled.

Pokojni dr. Pavel Grošelj je bil tudi eden glavnih borcev za našo univerzo in to takrat, ko so bile prilike mnogo težje in nevarnejše. Vedel pa je tudi, da bo edino svobodna Jugoslavija dala nam Slovencem našo almo mater ter je zato posvetil vse sile ne samo slovenski, temveč jugoslovenski univerzi v Ljubljani. Upravičen je lahko z žalostjo in studom gledal, kako so si s tujimi lavorikami venčali glave ljudje, ki imajo pri resničnem ustvarjanju naše univerze kaj malo zaslug.

Dr. Pavel Grošelj je bil mož, na katerega je lahko ves jugoslovenski narod ponosen. Kruta in žalostna je usoda, da se ustavimo ob takih sinovih naroda šele takrat, ko za vedno obmolknemo. Mi jugoslovenski nacionalisti pa si moramo ob misli na njega in ob študiju vsega njegovega dela nabrati novih sil in moči, da bomo mogli dobojevati popolno zmago našim idejam in ciljem, ki izhajajo iz nas samih in so plod duše našega naroda. S tem delom bomo postavili dr. Grošlju najlepši in največji spomenik, ki bo kot svetilnik kazal našemu narodu edino pravo pot v njegovo srečnejšo bodočnost.

—aj—

Naročnikom in čitateljem!

Današnja številka je izšla z nekaj zamude. Prosimo naše naročnike in čitatele, da nam to oprostite, ker krivda ne leži na nas.

Današnji številki smo priložili polnožnice. Prosimo naše naročnike in čitatele, da nam nakažejo itak malenkostno naročnino, od katere pa je večji del odvisen naš list.

Uprava našega lista ima namen dati v vezavo lanski letnik »Naše misli« pa tudi prejšnje, v kolikor bo to možno radi delnega pomanjkanja nekaterih števil. Cena vezanega izvoda bo predvidoma Din 36. — Naročila sprejema uprava.

Prispevajte v Tiskovni sklad »Naše misli« in širite naš list. S tem podpirate nacionalno stvar. Št. ček. računa 17.120.

Uredništvo in uprava

(Nadaljevanje s strani 1.)

v življenjski borbi. Skrb za zdrav in močan rod ne sme biti nikoli zapostavljena poleg ostalih vprašanj. Poudarjam pa, da govorim le o narodnem zdravju in o dedni snovi, o rasi ni nikakega govora.

Na univerzi ne rešujemo nikakih problemov narodne obrambe. Toda dvig narodnega zdravja je problem, ki ga morajo rešiti izobraženci, medicinci, juristi, tehniki, filozofi in če hočete, tudi teologi. Medicinci bodo pojasnjevali pojem, izvor in posledice dednih bolezni, juristi bodo reševali konflikte med osebnimi pravicami in splošno koristjo, tehniki bodo skrbeli za asanacijo vasi, filozofi za vzgojo mladine in teologi bodo reševali moralno utemeljenost raznih očevalnih odredb.

Priznati moramo, da je za nas število 500.000 anormalnih prebivalcev, kot to navaja statistika, vseeno preveliko in da je treba poseči po korenitih reformah, da se bo to stanje izboljšalo in da bodo ti pojavi degeneracije izginili. Ker se mi zdi, da v urejenih in zdravih razmerah ne prihaja do širjenja bolnih dednih snovi (Erbmasse), bi bila negativna evgenika (sterilizacija) verjetno zgrešena. Toda zato moramo toliko bolj skrbeti za poziti-

avno evgeniko, ki obstoji v socialni vzgoji, bolj zdravem načinu življenja in v pravilni socialni politiki. Nujno je, da pri tem poudarimo zlasti škodljive vplive alkoholizma, ki katastrofalno učinkuje zlasti na naši severni meji.

Dejstvo, da nastopajo občinske uprave čisto kot ženični posredovalci, samo, da se občina znebi kakšne slaboumnice ali drugače pohabljen osebe in prevzame stroške za njeno vzdrževanje na ramena lahkovernega ženina, kriči po uporabi naših zakonov za zaščito krvi.

Vprašanje, ali naj se uveljavi zakonski zadržek iz zdravstvenih ozirov, bi morali reševati juristi in zdravniki skupno. Pred leti smo bili že zelo blizu takemu zakonu, ki je pa potem — verjetno v »interesu narodnega zdravja« — odplaval v kulturnejše države. Caveant consules! bo ostal bržčas brez odmeva, zato je dolžnost akademske mladine same, da spravi ta vprašanja na dnevni red. Dolžnost naših znanstvenikov pa je, da vprašanja znanstveno obdelajo in nujnost njih rešitve utemeljijo. Dvigniti moramo čut osebne odgovornosti za zdravje potomstva in naroda, ker ta je temelj vsake državne obrambe.

Gaberšček Milan

„Etična“ podlaga družinskega življenja v Sovjetiji

Univ. prof. A. Maklecov je napisal v angleški reviji »East Europe« zanimiv članek: »Marriage and the family in soviet Russia« (Zakon in družina v Sovjetski Rusiji). Članek je na kratko povzel tudi dr. Skaberne v »Slovenskem Pravniku«. Ker je omenjena razprava velike važnosti za pravilno umevanje »globeke človečanske etike« sovjetskega in marksističnega družinskega in družabnega ustroja, navajamo v razmišljanje nekaj dejstev.

Slave pevi socialističnega prvaka Leona Bluma ter bivšega prosvetnega ministra ljudske fronte Jean Zaya svobodni ljubezni so našli svojo legalno obliko v tozadevni sovjetski zakonodaji.

Zakon je za marksiste le nujen biološki pojav, ki nima globljega etičnega, zakonskega ali verskega smisla. Sicer pa uvaževana sodružica Kolontajeva, poslanica Sovjetije na Skandinavskem polotoku, z dialektično-materialističnega vidika prav lepo znanstveno definira marksistične nazore o spolnem nagonu, ki »so zanj le »nestalnost« seksualnih razmerij med proletariatom.

»De facto zakoni« so v Sovjetiji splošni, zakonito priznan pojav, saj ni razlike med zakonskimi in nezakonskimi otroki, ki jih država sprejme vse v svoja »vzgojevališča«, da iz njih napravi nove fanatike sodobne marksistične družbe. Kaj pa z deco, nesrečnim plodom takih de facto zakonov, kaj z brezpriznanimi in z njihovo čisto zločinstvenostjo? Nič hudega! Ko postane stvar le prenerodna, stopijo v akcijo strojnice in janičarski plotuni, ki opravijo svoje Velika kriminaliteta med mladino je cena, ki jo mora plačevati Sovjetija za svoje zmotno pojmovanje družine. Plaho se vprašujemo, kaj pa s pojmom »oče«, »matič« v takih prilikah; ne upamo si pa glasno s tje na dan, ker so besede: oče, mati, družina le »zapadnjaški, verski predsodki...«. Kaj pa zakonska zvestoba? Ta se ne zahteva niti pri registriranih zakonih, kaj šele pri de facto zakonih! K temu lahko še dodamo, da žena v nobenem primeru ni dolžna pokorščine možu in si tako lahko predstavljamo zakonski pekkel, ki vlada v sovjetskem roku, a ki je kljub temu ideal mnogim nerealnim in pokvarjenim ljudem tudi pri nas.

Za registrirane zakone je postavljena starostna meja 18 let; de facto zakoni izpod te dobe so pa tolerirani, ker ne škodujejo družbi in ne prekršujejo ideoloških temeljev dialektičnega materializma. Isto velja za krvoskruska razmerja, ki enako niso kaznjiva. Materija je pač materija!

Bigamija in poligamija (istočasna!) je dovoljena le v tistih republikah, kjer je to prastar običaj. Če pa pomislimo na dejstva, da je razveza zakona skrajno olajšana, lahko ugotovimo v sovjetski zakonodaji institut legalne »konsekutivne« poligamije in polandrije. To vse radi seksualne gibčnosti.

Materinstvo kot takšno ni važno, ker ženo le izčrpa in jo onesposablja za delo v korist ljudskega kolektiva. Posledica te dogme: neomejena zaščita splavov!

Razveza zakona je bila dne 27. junija 1936 kaj lahka zadeva: zadostovala je zahteva enega samega zakonca, zadostovali so trije rublji, zadostovalo je petnajst minut kolektivnim koristim odtrganega časa, pa si lahko zopet skočil v de facto ali registrirani zakon, da si po nekaj dneh lahko zopet ugnal konsekvativno mnogoženstvo ali mnogomoštvo. Ogromno število tožb za alimente (l. 1934: 200 tisoč, v Moskvi sami pa 15.262!) je le nekoliko zaskrbelo sovjetske mogočnike, ki so sklenili le nekaj ukreniti proti zanemarjanju rodbe in rodbinskih dolžnosti. Tako se je pojavil zakon z dne 27. junija 1939 s svojimi drakonskimi reformami:

1. Odslej se za proceduro razveze vabita oba zakonca in ne več samo eden (to velja le za registrirane zakone, ne pa za de facto!).

2. Razveza se vpiše v potni list.

3. Tarifa ni več tri rublje, ampak za prvo razvezo 50 rubljev, za drugo razvezo 150 rubljev, za tretjo razvezo 300 rubljev itd.

To so pač premalo energični ukrepi, ki bi uspešno izvedli borbo proti zanemarjanju družine in družinskih dolžnosti!

Tako izgleda v praksi legalizacija marksističnega dogma o svobodni ljubezni in gibčnosti spolnih pri-
zadevanj proletariata.

J. J.

Notranja politika v božičnih številkah beograjskih dnevnikov

Glavni dnevniki naše prestolnice imajo lepo navado, da vsako leto ob priliki dveh glavnih praznikov — Božiča in Velike noči — izdajo posebno obširne številke, v katerih sodelujejo skoro vsi vodilni srbski in poleg njih tudi drugi intelektualci. Vsak izmed njih napiše v ta ali oni časopis krajši članek, v katerem podaja svojo misel. S tem posežejo vodilni intelektualci tudi v področje navadne publicistike, se približajo najširšim plastem ter se ne zapirajo samo v okvir visokoznanstvenih razprav, kot to na žalost čisto opažamo pri nas. V sled tega so prav te številke veren odsev mišljenja onih, ki imajo na srbsko javno mnenje največji vpliv.

Ker mnogi izmed naših čitateljev nimajo prilike, a morda tudi ne časa, da bi vso to obširno stvarino spoznali, smo sklenili izbrati iz teh vodilnih beograjskih dnevnikov — Pravde, Vremena in Politike — najvažnejše članke, tičeče se naših aktualnih notranjopolitičnih vprašanj ter v glavnem podati njihovo vsebino. S tem bomo našim prijateljem odprli pogled na zanimive misli, čijih poznavanje ne bo škodilo nikomur, ki ga naša javna vprašanja resno zanimajo. Saj ni rešitev celotne skupnosti jugoslovenskih notranjopolitičnih problemov odvisna samo od domačega zapečka, temveč tudi od tega, kaj in kako drugi o tem mislijo. Zato nam bo ta naš pogled na beograjske dnevnike, vključno neodklonljivi zamudi, s katero ga prinašamo, brez dvoma koristil. V njem bo povedano marsikaj, kar ima nekaj več kot samo trenutno vrednost.

Pričeli bomo z onim, kar je vzbudilo v jugoslovenski javnosti največjo pozornost in najprej si bomo ogledali naši nameri odgovarjajoče članke, objavljene v dnevniki

»PRAVDA«

kjer je izšel članek »Slom jugoslovenstva«, ki ga je napisal bivši predsednik S. D. S., g. Adam Pribičević, brat pokojnega Svetozarja Pribičevića. Pisec je priznan ideolog in dober poznavalec našega posebno kmetskega življenja, saj se tudi sam preživlja z obdelovanjem zemlje na Kosovem polju.

Uvodoma ugotavlja avtor, da ima jugoslovenska ideja zahvaliti svoj nastanek nekemu občutku strahu in manjvrednosti, v kateri so se znašli poedini sestavni deli našega naroda, živeči v sosedstvu in na križpotju velikih narodov. Iz teh razlogov se tudi jugoslovenska ideja ni tako močno ukoreninila med najštevilnejšim jugoslovenskim delom — med Srbi. Hrvati in Slovenci so bili največji zagovorniki jugoslovenstva. »V dobi ilirstva in jugoslovenstva je jugoslovenska misel skoro popolnoma osvojila Hrvate. Toda vprav to srbsko odbijanje, ali boljše rečeno, nerazumevanje jugoslovenske ideje, izvirajoče preprosto iz pretirane samozvesti in prvine presoje položaja srbstva v svetu, je pomagalo in doprineslo k reakciji hrvatstva: čistega hrvatstva ali »samohrvatstva« proti jugoslovenstvu. Pravaštvo, starčevićanstvo se ima zahvaliti tudi temu srbskemu separatizmu za svoje uspehe...«

Po svetovni vojni so ostali Srbi istih nazorov. Že samo ime države »S. H. S.« nam kaže, kako so si Srbi želeli za vsak primer ohraniti možnost umika na srbstvo, ako si v novi tvorbi — Jugoslaviji — ne bi uspeli ohraniti vodilnega položaja. Hrvati so dobili vtis o srbski neiskrenosti.

Tako je pričel za jugoslovenstvo škodljiv razvoj našega notranjopolitičnega življenja. Država je s tem izgubljala na svoji moči, ugledu in kompaktnosti vprav v trenutkih, ko so postajale razmere vedno težje. »Ostali smo brez naslona, ki ga je za nas predstavljala stara Rusija in okrog nas so se formirale nove agresivne zavojevalne države, katere so predstavljale mnogo večjo nevarnost, kot pa notranja razvreda Avstrija in Turčija.« Čeprav bi v naši državi danes vel isti duh, s kakršnim je bila prežeta predkumanovska Srbija, bi vključno temu, vključno njenemu večjemu obsegu in moči, bil njen položaj mnogo težji od onega, v katerem se je Srbija takrat nahajala.

»Zato bi bil naraven samo en edini izhod iz te težke situacije: zateči se k najširši možni osnovi, na kateri se lahko organizirajo sile za odpor, k jugoslovenski ideji...« Pri tem delu bi morali vo-

diti Srbi. In to brez obzira na voljo Hrvatov, kajti za to delo je dovolj merodajen že sam državni interes in interes Balkana. To zadošča.

Srbi ne smejo biti negativni odnevi hrvatskega nerazpoloženja. Nasprotno. Morajo ga razumeti in si odkrito priznati lastno krivdo, s katero so pripomogli temu nerazpoloženju do veljave. Poedini pojavi jih ne smejo razočarati. »Ni slučajno, ko so, z malo izjemami, vsi veliki hrvatski pesniki, pisatelji, slikarji, kiparji in učenjaki izšli iz vrst ilirsko ali jugoslovensko orijentiranih.« Privlačila jih je veličina ideje, ki so jo kot izobraženejši lahko bolj spoznavali. »Vsak umik na ožjo osnovo pomeni v istem trenutku tudi slabljenje ustvarjalnih sil. Kaj bi pri nas pomenil umik na črnogorstvo ali šumadinstvo? Kako veliko obubožanje!« pravi avtor.

Hrvatstvo se bo vrnilo k jugoslovenstvu, kajti ono je velika, visoka, privlačna ideja. A mi smo vredni samo toliko, kolikor so vredne ideje, ki smo se jih sposobni navzeti in v kolikor zanje delujemo. »Sentimentalna vdanoost naših prednikov rojstnemu kraju, tesnejšemu krogu ljudi, zblizanih po sosedstvu, po skupnih krajevnih tradicijah, nas lahko gane in vzbudi v nas sočustvovanje. Toda naše spoštovanje in občudovanje pripada predzrnim, ki so preboleli svoje Budimlje, Zeto, Raško, Polog, Moravico, Braničevo, Mačvo in ostale svoje drage domače kraje, stremeci k sintezi vsega tega v srbstvu in ne ozirajoč se v svojem drznem letu na one, ki so smatrali, da je njihova krtna višja od Durmitorja...« Isto velja za jugoslovenstvo, ki je še širše in višje nego srbstvo.

Za tem se avtor sklicuje na Stjepana Radića, čigar stranka je imela v svojem programu načelo, da so Hrvati in Srbi en narod. »Človek njegovega kalibra ni niti mogel drugače gledati na to vprašanje.«

Zmaga jugoslovenstva je sigurna. Poedini dogodki in trenutni neuspehi ne smejo omajati naše vere. »Kakorkoli naj bi bili težki naši gresi napram tej jugoslovenski misli, ona bo zmigala. Tudi danes, v tem njenem prehodnem zatonu, mi to verujemo, ker verujemo v svoje življenje. A izven nje ni življenja niti Srbom, niti Hrvatom, niti Slovincem, niti Bolgarom.«

»Samo skozi jugoslovenstvo vodi pot na velik svetovni oder, do moči in do veličine. Zato bo ono zbirna točka vseh tistih, ki teže k moči in veličini in čijih število bo vedno večje, čimbolj se bo prehodna oseba jugoslovenske misli bližala svojemu koncu.«

S temi besedami zaključuje g. Adam Pribičević svoj članek, prežet z globoko vero v pravilnost jugoslovenskega stališča.

Ko smo prečitali članek g. Pribičevića, smo občutili njegovo veliko duhovno sorodnost z našim, na dan 1. januarja t. l. objavljenim uvodnikom. Zelo ljubo nam je bilo, ko smo tudi dobili takorekoč neke vrste potrdilo o neobhodni realnosti naših nazorov.

Omenili smo, da je g. Adam Pribičević postal po smrti g. Svetozarja Pribičevića predsednik S. D. S., ki je kot članica K. D. K. od junijskih dogodkov v Narodni skupščini leta 1928., pa vse do danes stala zvesto ob strani H. S. S. (Hrvatski seljački stranki) in jo podpirala v njeni borbi, ki marsikje ni bila istovetna z nazorji, kakršne njen bivši predsednik v svojem članku izpoveduje. Ali ne moremo vprav v tej razliki naziranj med gosp. Adamom Pribičevićem na eni in ostalim vodstvom S. D. S. (gg. Vilder, Budisavljević, Krizman, Kosanović) iskati vzrok tako nepričakovane ostavke, s katero se je g. Adam Pribičević svoječasno tako nenadoma zahvalil za svoj predsedniški položaj v stranki? Do sedaj je disciplinirano molčal, a končno je morda vendar povedal to, kar mu je ves čas ležalo na srcu.

Razumljivo je, da je članek g. Pribičevića vzbudil veliko pozornost širom jugoslovenske javnosti. Z njim so se bavili skoro vsi politični listi. Tako med ostalimi »Jugoslovenska otadžbina«, ki izreka javno priznanje g. Pribičeviću za njegovo moško stališče, ko je v nasprotju z ostalimi samostalci ostal dosledno zvest onemu programu, ki ga je S. D. S.

v prečanskih krajih vedno zastopala in kateri je vedno bil jugoslovenski. Ob zaključku pa poziva dr. M. Došen v svojem članku v »Jugoslovenski otadžbini« samostale, naj na osnovi dosedanjih izkustev svoje politike v »Novi Riječi« odgovore, čigav recept je boljši: Adamov ali Srdjanov (t. j. Budisavljević).

S tem bi nekako podali tudi splošen dojem in vprašanje, ki ga je sprožil Pribičevićev članek ter prehajamo na ostale članke.

Jedan narod ili tri naroda (Božidar Vlajić)

B. Vlajić razpravlja o problemu, ki je v polpreteklem času dvignil pri nas toliko prahu. Podaja nam vso njegovo zgodovino od Krfske deklaracije in zaključkov Narodnega vijeća, ki so stali na načelu trojnega, a vključno temu enega (»troedini«) naroda, preko Vidovdanske ustave in 6. januarja, pa vse do najnovejših dogodkov okrog sporazuma.

Tvorci Jugoslavije so ob njenem nastanku postavili dogmo enega naroda, ker so v uresničenju tega načela videli največjo garancijo za sigurnost in trajnost nove, tako težko priborjene države ter svobode. Iz tega duha je zrastle Vidovdanska ustava in eden glavnih zagovornikov narodnega edinstva je bil vprav g. Svetozar Pribičević, ki nikakor ni maral niti slišati kaj o nekem srbo-hrvatskem sporazumu, kajti po njegovem mišljenju med deli enega in istega naroda ne more biti govora o sporazumu. Ohranitev narodnega edinstva je bil tudi glavni cilj 6. januarskega režima.

Toda vse to je rodilo reakcijo. Obstojče stanje se ni dalo izpremeniti preko noči, še manj pa s silo. Odgovorni činitelji našega političnega življenja so bili prisiljeni sprijazniti se z realnostjo, kar nam med ostalim dokazuje splošno načelo vsestranske odobravanja srbo-hrvatskega sporazuma in resolucija demokratske stranke z dne 13. junija 1937., ki pravi (v bistvu): Srbi, Hrvati in Slovenci so po vseh objektivnih oznakah en narod, toda manjka jim skupna narodna zavest. Naloga bodočnosti je, da s svobodnim razvojem ustvari to duhovno povezanost. — To bi bilo obenem nekako stališče, na katerem stoji danes velika večina naše dobronamerne javnosti.

Po avtorjevem mišljenju pa je v splošnem razpravljanje o tem problemu zelo izgubilo na svoji aktualnosti. Posebno danes, ko nihče več ne zahteva ono popolno integriranje ter ko zunanje nevarnosti nujno siliho Srbe, Hrvate in Slovence k čim tesnejši združitvi.

Če Srbi (tu misli posebno na demokratsko stališče) danes v marsičem poudarjajo potrebo celote, potem ne delajo to zaradi tega, ker žele Hrvatom prikrajšati njihove pravice (ali pa celo negirati njihovo narodno individualnost, ki je po piščevih izvajanjih pač nesporna), temveč samo v cilju ohranitve čim močnejše skupnosti, ki je v obojestranskem interesu.

Članek g. Vlajića bi bil torej v gotovi meri odgovor onim, ki napadajo demokratsko stranko čes, da se ne mara odreči srbskemu hegemonizmu. To gonjo so vzpirjali v zadnjem času posebno zagrebški listi, ki so srbskim demokratom zelo zamerali njihovo kritiziranje sporazuma Cvetković-Maček.

Dva sporazuma. (Dr. Lazar Marković)

V članku je govora o dveh sporazumih: onem od 8. septembra 1937. (sklenjen med srbsko opozicijo in K. D. K. v Zagrebu) in onem od 26. avgusta 1939. (sklenjen med gg. Cvetkovićem in Mačkom). Avtor zastopa stališče, da med obema sporazumoma ni tako velike razlike, kot se to običajno misli. Kar se pa tiče vrednosti obeh sporazumov, je zelo težko reči, kateri je boljši, ker je to odvisno od stališča, raz katerega ju vrednotimo.

Oba sporazuma jasno postavljata zahtevo po politični svobodah. Oba imata iste poglede na nastitjo in oba predvidevata, da krona skupno z odgovorno vlado izvede potrebne reforme. Tudi v pogledu odobritve sporazuma ni med njima bistvene razlike. Sporazum iz 1. 1937. predvideva, naj bi bila nova ustava izglasovana v Narodni skupščini z večino Srbov, Hrvatov in Slovencev. Vendar, čeprav je sporazum iz leta 1939. sklenjen brez soglasja parlamenta, je nedvomno, da bo moral biti od novega parlamenta potrjen, in to od večine

Akadska akcija

Akadska akcija, strokovna organizacija vseh slušateljev Aleksandrove univerze, se je ustanovila takrat, ko je postal problem osnovanja univerzitetne knjižnice vedno bolj pereč, zato se je tudi prvotno imenovala »Akcija za univerzitetno knjižnico v Ljubljani«. Šešoma pa so sile razmere na ljubljanski univerzi, vsled nezanimanja oficijelnih univerzitetnih organov, da so slušatelji vodili akcije za popolno izpopolnitev ljubljanske univerze in s tem tudi prisilili merodajne faktorje, da so se z vso intenzivnostjo oprijeli dela.

Naš namen danes ni na široko pisati o pozitivnih uspehih, kajti ti so vidni na zunaj. Spregovoriti hočemo o delovanju A. A., ki pa je bilo na žalost v pretežni večini kaj neznosno in neakademsko. Do lanskega običnega zbora, ki se je vršil 28. januarja 1939, so skozi dolgo dobo štirih let vodili A. A. združeni katoliški akademiki (Verbič, Derkač, Fischer), ki so vsled korporativnega glasovanja teologov, nun in patrov vedno zmagali. Pribijamo dejstvo, da so katoliški akademiki zmagovali lahko samo s pomočjo glasov teologov, nun in patrov. Drugi dve skupini, nacionalna in levičarska, pa sta do lanskega leta vedno šli samostojno na volitve. Ker pa se vrše volitve v A. A. na univerzi po D'Hontovem sistemu, so bili vsi odbori sestavljeni iz delegatov vseh grup, ki so se volitev udeležile. Kdor pozna le malo akademsko življenje, se je lahko uveril, da se volitve sicer vedno vrše po svetovnonazorskih skupinah, toda po volitvah so obljubljale vse skupine iskreno delovanje na strokovnem polju. Teh svojih obljub so se do sedaj vedno in povsod striktno držali le nacionalni akademiki, pa bodisi združeni ali ločeni. Katoliški akademiki pa so od iskrenosti in strokovnega dela precej daleč.

Oni vedno in povsod delajo najprej za interese svoje grupe, oziroma stranke, kateri pripadajo. Vsled tega so za lanske leto volitve sklenili nacionalni akademiki, pripadajoči demokr. leviči, volilni sporazum, ki enkrat odvzamejo besedo tistim, ki imajo pravo in briga za našo univerzo le sredstvo, s katerim skušajo uveljavljati svoje strankarske interese. To našo trditve so tudi takoj ob izvolitvi s svojo obstrukcijo potrdili. Šli so celo tako daleč, da so merodajna mesta informirali, in sicer popolnoma zlonamerno, da vodijo A. A. komunisti in so tako že vnaprej onemogočili vsako pozitivno delo A. A. Kako velika je želja katoliških akademikov po nadvladi, nazorno kaže predlog g. Leskovarja, da predsednik nima na odborovih sejah glasovalne pravice. Če bi ta predlog zmagal, bi imela manjšina popolno oblast v odboru. Tu naj pripominjamo, da se katoliški akademiki skozi štiri leta, ko so vodili A. A., na tak predlog niso spomnili, celo nasprotno je takrat predsednik glasoval dvakrat, če je bilo glasovanje neodločeno. Najtežje

krivdo pa nosijo pri akademski menzi, ki se po njihovi krivdi še do danes ni pričela graditi. S svojimi intervencijami so dosegli, da so merodajna mesta ovirala delo pri tej akciji, kajti jasno je, da grupi, ki črpa svojo moč iz finančno odvisnih akademikov, ni pri sreči splošna akademski menza, ki bi položaj pač v mnogem izpremenila. Delovanje odborov — katoliških akademikov A. A. je končno privedlo tako daleč, da so štirje odborniki A. A., in to gg. Krivec Jože, Savnik Dušan, Grohar Ervin in Zotter Maks podali v roke revizorjev svojo ostavko. Odbor je postal vsled njihove ostavke po pravilih nesposoben za vršenje poslov in s tem je bila podana tudi ostavka celotnega odbora. Toda g. Leskovar, željan vodstva A. A., si je prilastil kot podpredsednik pravico, da je vodil A. A. še nadalje in je proti vsem pravilom kooptiral enega člana, da je tako dosegel neko kvazisklepnost odbora. Na večkratno intervencijo je rektorat pozval nadzorni odbor, da uredi vse potrebno za občni zbor. G. Leskovarju pa ta sklep ni šel v račun; dosegel je po par dneh spremembo tega sklepa in toliko, da se je občni zbor preložil za nedolgočas. V teku razprave glede teh spornih činjenic pa si je dovolil g. Leskovar sestaviti neko delegacijo A. A., ki je odpotovala v Beograd intervenirati na merodajnih mestih. Vsled zgoraj omenjenega dejstva pa delegacija ni legitimirana nastopati v imenu A. A. in upamo, da bodo morali podati glede tega svojega protipravnega dejanja odgovor. Čudimo se samo univerzitetnim oblastem, da svoje sklepe tako hitro menjavajo, če ne gredo v račun gotovi skupini akademikov. Zeleti bi bilo, da se s to prakso enkrat preneha in da bi rektorat posloval za vse slušatelje enako in nepristransko.

Iskrena želja nacionalnih akademikov je, da se ta stvar dokončno reši na pošten in pravičen način.

Smeti

Pod gornjim naslovom je stari humorist »Straža v viharju« odgovorila »Naši misli« na njeno pisanje v zadnji številki. Poglejmo si, kakšnega onemoglega klatenja je v svojem srdu zmožen katoliški listič, če ga zadeneš v živce in spraviš v zaganjo. Takole pravi »Straža«:

»Poznamo lističe, ki bi še vedno hoteli živeti od dobrovernih slovenskih naročnikov (na dobroverne slovenske naročnike mi nikakor ne računamo; mirno jih prepuščamo v eksploatacijo »Straže«, če jih bo mogla zadovoljiti s svojim pisanjem. Nam zadoščajo nacionalno orientirani jugoslovanski naročniki. (Op. ur.), pa briskirajo celo največje slovenske stvari in si iz svoje žalije perspektive celo drznejo prezirati dvajsetletne napore našega narodnega voditelja ...

pine, ki v narodu nekaj pomenijo. Sporazum iz leta 1939. pa izvaja, kot vidimo, vlada, v kateri so v glavnem zastopane vse politične stranke (ako ne v celoti, vsaj deloma) razen demokratov in JNS. Mesto koncentracijske imamo torej široko koalicijsko vlado, ki pa ima dovolj široke temelje in pomanjkanje dveh skupin ne pomeni še, da bi njihova prisotnost prinesla bistvene izpremembe. Torej v odnosu na oba sporazuma tudi tu ni velike razlike, ker »niti sami ti dve stranki, ki ne sodelujeta v izvajanju politike sporazuma in kateri sta v opoziciji, ne smatrate, da je sporazum zato slab, ker one niso v vladi.«

Tako g. dr. Marković, a pri njegovem mišljenju se moramo zavedati, da je minister v sedanjih vladi, kar vsekakor ni brez vpliva na njegove nazore. Primerjava obeh sporazumov je izvedena na nekako prisiljen način, samo na osnovi doslovnega tolmačenja obeh dokumentov, ne upoštevajoč pri tem duha, v katerem sta bila sklenjena in celokupne politične problematike, kakršno so njuni t. o. z. zamislili. Zato predstavlja njegov članek bolj zagovor vladine politike, kot pa nepristranski pogled na vprašanje, ki ga v naslovu navaja.

B. S.

(Nadaljevanje sledi)

Druga taka tiskana smet (prva je »Slovenija«) je »Naša misel«, list liberalnih akademikov Kramerjeve smeri. List iste akademske kaste, ki ji je naša slovenska univerza najmanj pri sreči in za katero ta kasta ni še nikdar z ljubeznijo kaj podvzela, ko so katoliški akademiki vsa leta stali na straži za njej obstoj in se bili za njeno rast in izpopolnitev. In ta listič si drzne, potem, ko je njegova kasta ob veličastni proslavi dvajsetletnice stala ob strani prav tako kot pri delu zanjo, posvetiti skoro celo svojo borno številko mahanju proti slovenskemu narodnemu voditelju, brez katerega slovenske univerze sploh ne bi bilo in bi pozneje brez njegove stalne opore težko kljubovala viharjem, ki so jih pomagali pihati tudi duhovni očetje naše liberalne akademske kaste.

Da, Slovenci smo slabi, neodločni, obzirni in nezreli, da ne pomedemo s takimi — smetmi!

Nas izredno veseli, da je »Straža« odgovorila na gornji način. Vsi ti njeni izbruhi so nam dokaz, da naša dejstva, navedena v prejšnji številki, drže. Drže tako trdno, da se da nanje odgovoriti le na način, kakršnega se je poslužila »Straža«. Žal nam je edino to, da »Straža« ni v podkrepitev svojega smetljivega pisanja svojim čitateljem navedla nekaj naših najboljših držnih mahanj, da bi bila obsodba »dobrovernih slovenskih naročnikov« še popolnejša.

To bi seveda prekoračilo doslednost pavšalnega obsojanja nasprotnikov »Straže« tam, kjer odpovedo vsi dokazi. »Straža« pa je ostala dosledno dete, ki v svoji nemoči pokaže svojemu nasprotniku, ko drugih dokazov ni več, samo še — jezik. Temu se je treba brez dvoma vedno ukloniti. Zato se jezičnemu »odgovoru« »Straže« uklanjamo tudi mi ...

Mimogrede

TUDI V ŠPORTU — KATOLIŠKI!

Kot posledico kampanje vernega tiska proti smučarskim hlačam za ženske je »Straža v viharju«, stari humorist, v svoji hudomušnosti v eni zadnjih številkih prinesla zamašek: Tudi v športu — katoliški! Nam je ljubo, da se je tudi »Straža« na originalen način postavila na odklonilo stališče smešne kampanje. Saj bi bilo res grozno, če bi morali od slej videvati uboge smučarke v dolgih dopetnih krilih, ali pa poleti kopalke, povite kot mumije v oblačila, iz katerih bi morda nos koncem koncev le še smel štrleti ...

POMOTA G. REKTORJA

Ob priliki smrti velikega nacionalista in brez-kompromisnega Jugoslavena, prof. Pavla Grošlja, je rektor Aleksandrove univerze imel pred mrtvašnico žalni govor, v katerem je dejal, da je bil pokojni tudi eden izmed navdušenih borcev za slovensko univerzo.

NOVA ZNANSTVENA KNJIGA

Kot smo izvedeli iz dobro informiranih krogov, pripravlja g. dr. in dr. h. c. Korošec Anton ... Ker bodo v tej knjigi objavljene razne do sedaj še neznane podrobnosti, javnost z napetostjo pričakuje izid knjige. Knjigi bo pridana tudi bibliografija ... Ob tej priliki smatramo tudi za svojo dolžnost, da najostreje obsodimo vse tiste, ki razširjajo po Sloveniji neresne vesti, češ da čaka tov. Leskovar na izid te knjige in zato še ni sklical običnega zbora Akademske akcije.

»DOMOVINSKI IN DRŽAVNI POSLI«

»Hrvatski dnevnik« z dne 4. februarja je v nekem članku prinesel tudi sledeče stavek: »Predsednik dr. Vladko Maček, v zadnjih mesecih zelo zaposlen z domovinskimi in državnimi stvarmi, more zelo redko napisati kak politični članek.« »Hrvatskemu dnevniku« je Jugoslavija samo prozična država, medtem ko mu je domovina samo Hrvatska. Kakor se vidi, smo daleč celo od jugoslovenskega patriotizma, v katerem vidi g. Slobodan Jovanović vsebino sedanjega in bodočega jugoslovenstva.

Kaj pravite, ali so Švicarjem domovina posamezni kantoni ali Švica? Mi bi rekli — Švica. Slovani smo pač Slovani!

predstavnikov Srbov, Hrvatov in Slovencev, vsakih posebej.

Razlike med obema sporazumoma pa so v glavnem sledeče:

Sporazum od 8. oktobra 1937. je zahteval ukinitve ustave iz leta 1931., vzpostavitev začasne državne ustave in takojšen razpis volitev za novo Narodno skupščino, ki naj odloča, kakšna naj bo bodoča ureditev države, o kateri v sporazumu ni rečeno nič drugega kot samo, da mora nanjo pristati večina Srbov, večina Hrvatov in večina Slovencev. Najvažnejše vprašanje je ostalo torej popolnoma nerazčiščeno in odprto, o bodoči ureditvi ni niti besede.

Drugačen je sporazum Cvetković-Maček. Tu imamo konkretno dogovorjeno, kako naj izgleda nov položaj Hrvatov v državi. Nova ureditev se je dosegla na osnovi člena 116. Ustave iz leta 1931., ki je bil res morda široko tolmačen, toda s tem smo se izognili vsem kvarnim posledicam in nevarnostim, ki bi bile zvezane z ukinjanjem in vzpostavljanjem ustav. Zato smatra avtor, da je sporazum iz leta 1939. boljši od onega iz leta 1937.

Končno obstoja še razlika v načinu izvajanja politike sporazuma. V smislu dogovora iz leta 1937. bi morala biti sestavljena koncentracijska vlada, v kateri bi morale biti zastopane vse politične sku-